

15th
„Building Services, Mechanical
and Building Industry Days”

International Conference
15-16 October 2009

DEBRECEN, HUNGARY

Dear Reader,

This year the International Conference titled "15th Building Services, Mechanical and Building Industry Days" is larger than it has ever been. The proceedings include 97 papers sent by authors from 14 countries. All papers were reviewed by members of the Scientific Committee. We would like to express our gratitude to the authors for all their efforts and contribution.

On behalf of the Organizers,
Dr. Ferenc Kalmár

Scientific Committee:

Prof. emeritus László Bánhidi (HU)
Dr. Olga Bancea (RO)
Dr. Ildikó Bodnár (HU)
Dr. Michele De Carli (IT)
Prof. Derek Clement Croome (EN)
Dr. Igor Drstvsensek (SLO)
Dr. Eugen Ioan Gergely (RO)
Prof. Csaba Gyenge (RO)
Györgyné Halász Dr. (HU)
Dr. Róbert Horváth (HU)
Géza Dr. Husi (HU)
Prof. Guðni Jóhannesson (IS)
Prof. Géza Jolánkai (HU)
Dr. Ferenc Kalmár (HU)
Dr. Imre Kocsis (HU)
Dr. Imre Kovács (HU)
Prof. Ivan Kuric (SK)
Prof. Stanislaw Legutko (PL)
Dr. Phalguni Mukhopadhyaya (CA)
Prof. Jozef Novák-Marcincin (SK)
Prof. Bjarne Olesen (DK)
DR. Stefan Oniga (RO)
Prof. László Pokorádi (HU)
Prof. Adrian Retezan (RO)
Prof. Sahin Yildirim (TR)
Prof. Ioan Sárbu (RO)
Dr. Dietrich Schmidt (D)
Prof. Cristina Schreiner (RO)
Prof. János Sztrik (HU)
Prof. Gábor Telekes (HU)
Dr. Zsolt Tiba (HU)
Dr. Emilné Varga (HU)
Dr. Géza Várady (HU)
Prof. András Zöld (HU)

Organizing Committee:

Dr. Ferenc Kalmár
András Csiha
Dr. Emilné Varga
Andor Wesselényi-Garai
Dr. Lajos Gulyás
Dr. György Csomós
Dr. Géza Husi
Dr. Györgyné Halász
Dr. Róbert Horváth
Dr. Imre Kocsis
Dr. Imre Kovács
Dr. Zsolt Tiba
dr. Lajos Fazekas
Marcel Ferenc DLA

CONTENT

TÓTH László	
The material behaviours: the respons parameters of a self organised systems.....	7
Murat BAKIROV, Vladislav MURANOV, Alexey KISELEV, Victor MEDVEDEV	
Elaboration and introduction of calculation-experimental procedure of management of resource characteristics of NPP with WWER-1000 containment.....	15
Ivan KURIC, Jozef KUBA	
New methods of classification for capp systems.....	23
MANKOVITS Tamas, SZABO Gabor	
Fem analysis of rubber buffer.....	33
MOLNÁR András	
Advanced coating producing with high power diode lasers (hpdl).....	39
FAZEKAS Lajos, TIBA Zsolt, MOLNÁR András	
Metalspraying a break shaft, testing the sprayed layers.....	47
Boris TIMOFEEV	
Thermal ageing of russian rpv materials used for NPP with LWR.....	55
Joachim SCHLICHTING, Guram N. KERVALISHVILI, Christiane MAIERHOFER, Marc KREUTZBRUCK	
Defect sizing by local excitation thermography.....	67
TRAMPUS Peter	
Optimization of plant maintenance.....	77
HÖRVATH Csaba, REJTŐ Sándor	
Models and key factors of maintenance in the modern printing industry.....	85
MOLNÁR András, FAZEKAS Lajos, TIBA Zsolt	
The effects of the technological parameters ont he interlaminar strength of the Ni based spray welded layers.....	93
Nicolae SOCACIU, Tudor PETRINA, Radu HULEA, Ilinca Florina MOLDOVAN (Lungu), Roxana VIDREAN, Cristian MOJOLIC	
Conceptual structural solutions for the resistance of the stadium roof	103
M. Ilgar KIRZIOĞLU	
New responsibilities of city and regional planning studies which they gain, the disciplines they depend on, the service areas they form.....	112
Dan Vasile BOMPA, Traian ONET	
Theoretical study upon non-linear coupled approach regarding shear-bending-torsion interaction for reinforced concrete.....	126
Bogdan PETRINA, Zoicas RADU, Nicolae SOCACIU	
Consolidation of Transilvania house Zalău.....	134
Mária KOZLOVSKÁ, Lukáš SABOL	
Managing the construction process through the advanced technology design.....	143
Erkan POLAT	
Towards a new urban planning approach: the strategic spatial planning.....	149
PUSKÁS Attila, Gheorghe PETROVAY, VIRÁG Jácint	
Causes of a reinforced concrete column collapse.....	160
CSOMÓS György	
A területfejlesztési politika ambivalenciája: policentrikus területfejlesztés vs. növekedési pólus koncepció.....	166
İkbal ESKİ, Selçuk ERKAYA, Sertaç SAVAŞ, Şahin YILDIRIM	
Vibration analysis of an experimental robot manipulator using neural networks.....	175
SZÁSZ Csaba	
VLSI áramkörökre épült digitális rendszerek tervezése és fejlesztése a mechatronika kihívásainak megfelelően.....	186

BARTHA István	
Ipari és kommunális épületek hőenergia felhasználásának csökkentése.....	192
TÓTH János	
Mechatronika oktatása LEGO® MINDSTORMS® NXT segítségével.....	200
Alexandru GACSÁDI	
Path planning for a mobile robot based on CNN images processing.....	208
HUSI Géza	
Gyártósor modell építése oktatási célokra.....	216
GYENGE Csaba, Andrei VARGA	
Environment friendly technologies in the manufacturing processes.....	223
Miljana PRICA	
Investigation of contaminated sediment stabilization potential by the cement addition.....	229
Miljana PRICA	
The leaching behaviour of lead and cadmium in cement solidified/stabilized contaminated sediment.....	235
GULYÁS Lajos	
Time scale analysis and basic models for aquatic systems.....	243
KELEMEN Béla	
Hajdú-Bihar megye környezeti állapota hatósági szemmel.....	251
LAKATOS Gyula	
Műszaki beruházások igazságügyi szakértői vonatkozásai - Gersekeráti példa.....	258
TÓTH János Attila	
Zöldterületek ökológiai és ökonómiai értéke.....	266
FÓRIÁN Sándor	
A csapadékvíz-felhasználás lakossági lehetőségei.....	272
BALATONI Ildikó	
Az egyetemi központok szerepe a régiók versenyképességének növelésében.....	280
VARGA Emilné SZÜCS Edit, BÍRÓ Klára	
Feedback rendszer kialakítása a debreceni egyetemen.....	290
DEBRECENI Antal, HUSI Géza	
Raktári automatikus alkatrész azonosítás bevezetése nagyvállalati környezetben.....	298
POKORÁDI László	
Risk assessment based upon fuzzy set theory.....	311
T. KISS Judit	
A humán tőke értelmezésének és mérhetőségének kérdései.....	319
DIÓSZEGINÉ ZENTAY Éva	
Controlling as the tool of projectmanagement.....	333
GÁTI József, GÖNDÖR Vera, KOCZOR Zoltán, NÉMETHNÉ ERDŐDI Katalin	
Az önértékelés felhasználása egy iso 9001-es alapú felsőoktatási minőségirányítási rendszerben.....	341
Amirhosein MOSAVI	
Automatic multi-objective optimization based engineering design; integrating cad and cae in hydrodynamic applications.....	348
HUSI Géza, KISS BACSÓ László	
Modellek alkalmazása a térinformatikában.....	356
NAGYNÉ KONDOR Rita	
Feladattípusok dinamikus geometriai rendszerrel.....	364
PERGE Erika	
Szintani ismeretek oktatása mérnökhallgatók számára.....	368
ÁRVAINÉ MOLNÁR Adrien, FAZEKAS Sarolta	
Interaktív tábla a műszaki ábrázoló geometria oktatásában.....	378

SZIKI Gusztáv Áron, HÜSE Erika	
Staikai problémákból felépülő adatbázis fejlesztése és alkalmazása a műszaki informatika oktatásában	384
KOCSIS Imre, PRINCZ Mária	
Programozási alapismeretek oktatásaa labview rendszerben.....	390
WESSELÉNYI-GARAY Andor	
Mimetikus építészet.....	398
BUN Zoltán	
Diagram: rajz és elmélet után.....	406
PUHL Antal	
„Terek” az építészetben a térelmélet, mint „a vágy titokzatos tárgya”.....	414
CSANÁDY Pál	
Siza, gehry, kuma, zumthor és a rejtett dimenzió.....	425
BENKŐ Melinda	
Város - táj - építészet.....	433
MEGGYESI Tamás	
A város, mint színház.....	441
ERŐ Zoltán	
Infrastruktúra és építőművészet.....	446
VUKOSZÁVLYEV Zorán	
Portugália itt és ott – a regionalista portugál építészet nemzetközi megjelenése.....	454
HABA Péter	
Chandler, Arizona építészeti válságkezelés a sivatag mélyén.....	462
CSANÁDY Gábor	
Bölcs Salamon egyiptomi temploma Jeruzsálemben	470
KATONA Vilmos	
Chiaroscuro – fény és árnyék tanulmány két kortárs berlini diaszpóra szakrális építészetéről.....	478
BORBÁS Péter	
Ökodizájn angkor árnyékában avagy biobudik kambodzsában?.....	486
FERENCZ Marcel	
„Téglagravitáció”.....	493
KOVÁCS Dániel	
Elektronikus építészet – építészet az interneten.....	500
SÓLYMOS Sándor	
Az a hír, ha nincsen hír - az építészet, mint kulturális határterület.....	507
BERTA Erzsébet Ágota	
Az értelem architektonikája (építészeti metaforák a filozófiatörténetben).....	519
KOVÁCS Péter	
A tér narratívaképző szerepe Babits Mihály Timár Virgil fia című regényében.....	525
Deborah WHITE	
‘Passive’ building design and active inhabitants: The potential of frugal hedonism?.....	531

PORTUGÁLIA ITT ÉS OTT – A REGIONALISTA PORTUGÁL ÉPÍTÉSZET NEMZETKÖZI MEGJELENÉSE

VUKOSZÁVLYEV Zorán PhD
BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszék
zorán.vukoszavlyev@gmail.com

Kulcsszavak: *kortárs építészet, regionalizmus, modernizmus, contemporary architecture.*

Abstract:

There is a connection of deep intellectual roots between contemporary Portuguese architecture and the several thousand year old culture of West Iberia. The geographic features of the country long-expanded in the north-south direction along the Atlantic Ocean are quite diverse. Also, the destructive and constructive influences of historical events affected the regions differently – however, belonging to the same country for several centuries has resulted in the evolution of a united cultural landscape. Contemporary professional public life has recently focused on this united Portuguese architecture because of its continuous development, openness to synthesize international influences and new possibilities having opened up after the end of political oppression. The analyses of the works of famous figures started a process which highlighted a concentrated attention on the new generation of the region even after the turn of the millennium. The illustrious architects of the “located” Portuguese regionalism have appeared with their works abroad as well, and thus their methodical approach will be judged ‘far from the location’.

1. Szellemi alapok – vernakuláris és modern

A kortárs portugál építészet mély szellemi gyökerekkel kapcsolódik a nyugat-ibériai területek több ezer éves kultúrájához. Az Atlanti-óceán partja mentén húzódó, észak-déli irányban hosszan elnyúló ország földrajzi adottságai igen változatosak, a történelmi események romboló és építő hatásai is másként érintették az egyes területeket – azonban a több évszázados, egy országhoz való tartozás egységes kultúrtáj kifejlődését eredményezte. A folyamatos fejlődés, a nemzetközi hatásokra nyitott szintetizáló készség és a diktatúra után megnyíló lehetőségek által az egységes portugál építészet a kortárs szakmai közélet figyelmébe került. (Tostões, 2008)

A portugál építészet és annak nemzetközi elfogadottsága jelentős figyelmet kapott az utóbbi időben a szakírásban. Olyan portugál építészek, mint Fernando Távora, Álvaro Siza és Gonçalo Byrne munkássága ráirányította a figyelmet a ma már nemzetközileg ismert építészek: Eduardo Souto de Moura, Adalberto Dias, Carrilho de Graça és Álvaro Rocha nemzedékére, illetve az ezredforduló fiatal generációjára. (Gadanhó-Tavares, 2003) Jelentősen hozzájárult természetesen ehhez a nemzetközi reprezentáció is: a 2004-es velencei biennálé óta (Gadanhó-Tavares, 2004) ismerősen hangzik Aires Mateus, Arx Portugal és Promontório neve is. A hírnevet nemzetközi pályázatok és már épülőfélben lévő épületek erősítik.

Sajátos, Magyarországon kevésbé ismert folyamat előzte meg e megújulást. 1948-ban a portugál építészszövetség az egész országra kiterjedő felmérést kezdeményezett, mely régiókra bontva dokumentálta az akkor még érintetlen népi építészeti emlékek-együtteseket. Építészprofesszorok irányításával a ma meghatározóként számon tartott építésziskolák hallgatói hatalmas inventáriumot hoztak létre. A háború utáni generáció tudatában élő emlékanagy, mely e népi-vernakuláris építészetben végzett kutató munkásságból táplálkozik, különleges folyamatot indukált. Megkérdőjelezték a modernitást, amennyiben kijelentették, hogy a modern építészet nem az idő szelleméből építkezik. Valójában ez már csak megerősítése volt az ismert tételnek. „A modern építészetnek a kezdetekről kell indulnia” – vagyis az alapot a portugál ház jelentette. Az újraértelmezett modern építészet mentén a kulturális értékekhez mély gyökerekkel kötődő, szikár megjelenése mögött érzékeny alkotói metódussal képzett házak jönnek létre. (Valente de Oliveira, 2005)

„Az építészeti nyelv egységessülése, amely áttöri a különböző építész generációk közötti határokat, Portugáliában a tudás átadásának sajátos jellegéből fakadóan, mind tudományos környezetben, mind a szakmai gyakorlatban bizonyos többletjelentéssel bír. A jelenség, amely 20 évvel ezelőttig jellegzetes kifejezésbeli és módszertani különbözőséget eredményezett Lisszabon és Portó építészeti alkotásai között, nagyrészt az építészek szabad mozgásterének és a gondolatok, vélemények itthoni és külföldi vérkeringése által egységessült gyakorlatnak köszönhetően az elmúlt 10 évben teljesen eltűnt.” – írja Fátima Fernandes és Michele Cannata egy kiállítás katalógusban. (Valente de Oliveira L. 2005.) A „helyhez kötődő” portugál regionalizmus jeles építészeti munkáikkal már külföldön is jelentkeznek, metodikai hozzáállásuk a „helytől távol” mérettetik meg.

2. Portugál építészek külföldön

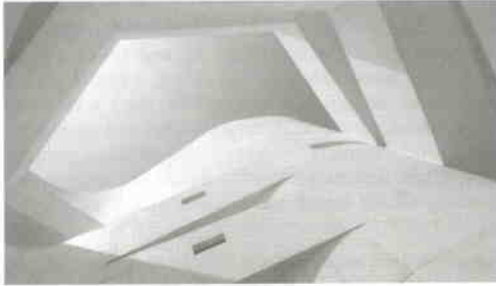
2.1 Alvaro Siza Vieira – Brazília

A kortárs portugál építészet meghatározó alakja Álvaro Siza Vieira (1933), akinek alkotói munkássága emelte a figyelem középpontjába a nyugat-ibériai ország építészeti kultúráját. Tervezői módszerének szellemi alapjait a korai modern építészet funkcionális tisztaságában és Álvar Aalto organikus szemléletű tervalkotó hagyományában definiálhatjuk. Jelentős hatással volt rá tanára, mestere, alkotótársa, Fernando Távora, aki a portói iskola megteremtője. A tervezési módszerek hagyományból történő kifejtésének érzékenységét tőle vette át Siza, ezen vezérfonal mentén meghatározva a modernizmus alapjai mentén következetesen haladó, mára világhírűvé vált portói építészképzést. E régióhoz kötik őt korai munkái, és az észak-portugál táj az, ami ma is csodálattal és rajongással tölti el. Épülettervei a hely értékének kifejtéséből indulnak, ugyanakkor magasfokúan a belső téralakításra koncentrálnak. Siza tér-szobrász, aki nagyvonalú eleganciával komponálja meg a tér kivetüléseit.¹ (Wang, 1988) A belső tér és a külső környezeti adottságok viszonyában különleges együttállásokat hoz létre: házai kitekintenek a környezetre, legszebb feltárlásait adják az „organikus” (akár táji, akár urbánus) közegeknek, de a belső tér értékeit ezek sohasem írják felül, csak kiegészítik annak komplexitását. Portói Serralves Múzeuma (1996) alapvetően befelé forduló

¹ Az építészet művészi megfogalmazásáról lásd a Rafael Moneo előszavával szerkesztett monográfiát: Wang, Wilfried [ed.]: Alvaro Siza - figures and configurations - buildings and projects 1986-1988. New York, Rizzoli, 1988

szemlélettel saját téri értékeit hangsúlyozza a gyönyörű táji környezetben, Viana do Casteloban létrejött könyvtára (2008) azonban épp a kisváros és folyójának viszonyára koncentrálnak.

1. ábra: Iberê Camargo Alapítvány, Porto Alegre, Brazília. Építész: Álvaro Siza Vieira

A Viana do Castelo-i könyvtárnál kísérletezett Siza a vegyes, acél-vasbeton szerkezetekkel, ahol a hatalmas acél faltartókat a külsőn zsaluzását megmutató fehér nyersbeton felület keménysége takarja. A látszó anyag szerkezetiségéhez képest merész kiváltásokkal dolgozik braziliai múzeumánál is: a közlekedőrendszer mesteri plaszticitással képzett rámpái grafikus rajzolatallal egészítik ki az épülettömb vízparti, lágyan meghajló felületét. A gyönyörű táji környezetet azonban Siza nem alkalmazza a térbelső vizuális tájképeként. Háza belső átriumra szervezett: a bejárati szinten hatalmas üvegfalal nyílik a vízfelület irányába, fentebb azonban már csak résnyi ablakok adnak kapcsolatot a víztükör és az égbolt felé. Siza építészeti térszervezése a múzeum belső világának intimitását hangsúlyozza.

2.2 Gonçalo Byrne - Belgium

Gonçalo Byrne (1941) a Lisszaboni Képzőművészeti Egyetemen végzett építésztként majd a Lisszaboni Épületmérnöki Nemzeti Intézetben kezd kutatni. Tudományos tevékenysége mellett jelentős oktatói munkát is folytat számos külföldi egyetem vendégprofesszoraként; 1975 óta pedig saját irodát vezet, melyben az új építészgeneráció fiataljai nőttek fel – köztük Manuel Aires Mateus, akivel több munkát közösen jegyeznek. Gonçalo Byrne-nél az alkotói gyakorlat mint a racionális (a típus, a modell) és az intuitív folyamat (invenció) komplex metszéspontja jelenik meg. A megismerés eszköze, az építészeti és a városi forma invariánsainak működési természete a módszer értékét tükrözi a projekt választási lehetőségeiben. A döntés pillanatában a tipológia és a modell hatást fejtenek ki az intuíción, azáltal, hogy az inspirációt, mint kritikai kategóriát és a költői tett provokációját beillesztik az időbe. Innen ered a komplex metszéspont a hely morfológiája és a kompozíció szisztematikus természete között, amiből a hely transzformál strukturát. Háza szikarak, külső zártságuk mögött hihetetlen fegyelemmel működő funkcionalitás szolgálja teljes természetességgel a használókat. A Lisszaboni Egyetem Természettudományi kari épülete (1999) zárt vasbeton tömbje keretként foglalja magába a szellős átriumot, melyre a helységek nyílnak hagyományos folyosós rendben. Évora lakóegyüttesénél (2006) a visszafogottság és igényesség humanizmussal és empátiikus érzékenységgel párosul. A terület klímájából is következő zártságot

befelé fordulással, étellel teli pezsgő belvilággal ellensúlyozva, mely tökéletesen kiszolgálja az ott lakók igényeit.

2. ábra: Brabant Tartományi Kormányzat Székháza, Louvain, Belgium. Építész: Gonçalo Byrne

Belgiumi tartományi központja a történeti városmag határán, a nagy kiterjedésű vasúti pályaudvar mellé ékelődve helyezkedik el, védve a lakózónát és felvállalva a mobilizációs környezet horizontalitását. Kompozíciója logikus funkcionális rendbe zárt: a kiszolgáló irodazónát összevonja egy keskeny toronyszerű tömegbe, míg a tanácstermek sorát karakteres közlekedők ölelésébe átriumokkal felkötve sorolja a sínpályák vonala mentén. Az összefogott diszpozíciós döntést zárt falakat képez a határvonalon, de átlátható vizualitást teremt a belvilágban a használók számára.

2.3 Aires Mateus – Írország

Francisco (1964) és Manuel (1963) Aires Mateus a nyolcvanas évek végén fejezték be tanulmányaikat a Lisszaboni Műszaki Egyetem Építészmérnöki karán, majd a modern építészet szellemi alapjain kitarotán haladó Gonçalo Byrne műtermében dolgoztak. Építészeti látásmódjuk meghatározója a modern építészet funkcionális tisztasága, de házaik a költői térkomponálás megtestestülései. Meggyőződésesen keresik az ihlető táj, a pragmatikus program és az anyag közötti összetett kapcsolatrendszer ideális együttállását, mely mindig egy lírai, konceptuális tervezői hozzáállásban hoz létre épületeket. Alenqueri családi házuknál (2001) is a romok közé építve keresték a lejtőről feltáruló táj, a megmaradt falak vastagsága és a közéjük illesztett ház elfordításából adódó felnyitások és térsűrűsödések különleges együttállásának hatását. Ami régi és új kontrapozíciója e családi háznál, az a régi minimalista kiegészítése Sinesben található kulturális központjuknál (2005). A történeti városzövet határán, szinte kapuzatszerű helyzetben helyeztek el négy kubust, mely funkcionálisan önálló egységeket, de térszemléletükben összetartozó elemeket vont egybe az urbánus közeg léptékének megfelelően.

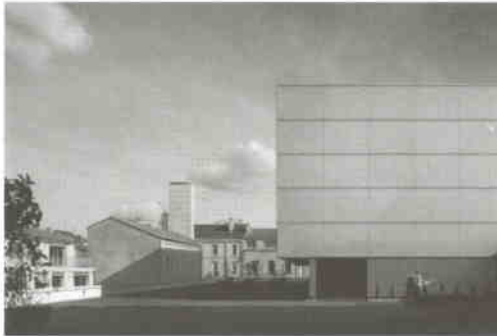

3. ábra: Hotel Park Hyatt, Dublin, Írország. Építészek: Aires Mateus

Dublin felhagyott kikötői zónájának átalakításánál neves építésszek kézjegyei hagynak nyomot – épületeik szuverenitása a hirtelen nőtt urbánus környezetben szinte érintetlen. A Mateus testvérpár két társasházból és egy hotelből álló kompozíciója azonban nem épületszerűen viselkedik ebben a heterogén, önmagát identifikáló városi közegben. Az ír természeti táj értékeinek: sziklapart, tenger, felhős égbolt talán banálisnak tűnő, azonban nagyon lírai átiratait vették alapul. A kikötő közvetlen vízfronti beépítésében a központi városi tér oldal-lehatárolását nem házként definiálták, hanem absztrakt formai megfogalmazásokkal éltek. A tárgyszerű tömb monolitikus egysége a földszinten feloldódik az öböl irányába, szinte alámossa a víz – a felépítményben pedig szigorú raszter-rend uralkodik a belső ritmizált funkcionalitásának kivetüléseként.

2.4 Carrilho da Graça – Franciaország

João Luís Carrilho de Graça (1952) a Lisszaboni Képzőművészeti Egyetemen végzett építésztként majd a Műszaki Egyetem Építész Fakultásán egészítette ki alkotói látásmódjának formálódását. Építészetében a jel-konstrukciók tervezési művészete és a fogalmi elképzelés, mint a projekt kiindulópontja komplexitása jelentkezik. A hely tudati ismétlődésében, a szabad alaprajz modern koncepciójának újra megjelenése által ez a plasztikus, dinamikus és a formális szerkezetekben és eszközökben hiányt szenvedő építészet a határok viszonylatában a tér kétértelmű definícióját adja és alábecsüli a tektonikai realitást a formális folyamatban – ezáltal konceptuális természetű inspirációját annak újradefiniálja. Carrilho da Graça a “struktúrát, az építészeti eseményeket strukturaló szituációkat” keresi. A kép mindössze eredmény – „nem tudok egy képet rögzíteni, de ki tudok találni egy struktúrát és az geometrikussá tenni azzal, hogy egy sor építészeti szituációt teremtek.” A spontán és a programozott közötti kapcsolat, a feszültségekkel és ellentmondásokkal teli hálózat geometriai szabadsága hangsúlyos kiinduló pontja annak a találkozásnak, mely ezt a fajta építészeti magatartást jellemzi. A törvények destruktorálása, a formális elemek önállósodásának expresszív folyamata és a szerkezet áttekinthetősége által az építészet új rendet talál fel.

4. ábra: Színház és Auditórium, Poitiers, Franciaország. Építész: Carrilho da Graça

Poitiers-be tervezett kulturális-művészeti épületegyüttese emblemikus tömörséggel komponált. A lejtős telekadottságokat voidokkal-paciókkal egyenlíti ki, ahol külön szintről nyílik a színház és az auditórium. A vasút felőli bástya-szerű feltárulás oldódik a tömbfalak mögé lépve. A karakteres üveghasábok között városi térként formált kültéri közlekedőrendszer vezet a bejáratokhoz, míg az épületbe belépve átriumterek mellett elhaladva lehet a téregységek között mozogni a fehér terekben.

2.5 Promontório – Magyarország

A Promontório irodát João Perloiro (1962), João Luis Ferreira (1963), Paulo Perloiro (1964) és Paulo Martins Barata (1965) alapította 1988-ban, nem sokkal a Lisszaboni Műszaki Egyetem Építész Karának (FAUTL) elvégzése után. A korszak fellendülő gazdaságának lehetőségeit saját útjukat járva kívánták megismerni, nem dolgoztak mesterek mellett sem külföldön sem belföldön. Nyitottságukra jellemző az a határozott szándék, mellyel kooperációra törekedtek más irodákkal, magánbefektetői pályázatokban vettek részt, vagy épp külföldi irodák portugáliai projektjeit vezették végig. E munkamódszer sajátos kritikai alkotó tevékenységgel társult, a piaci helyzethez alkalmazkodó realitás-érzék erősödésével. Saját munkáikban végiggondolt kísérletezések során eljutottak a racionalizmuson alapuló alkotástechnikáig: a szerkezeti rendszer végsőkéig finomodása, egyszerűsödése figyelhető meg lisszaboni társasházak beépítéseiknél. A lisszaboni Carnide (2002) és Oriente (2003) épületegyütteseknél fontosnak tartották az anyagok igen visszafogott – jóformán a szerkezeti erőjátékokat sugalló látszóbeton mellett egyedül a fa illetve az üveg jelenik meg – alkalmazása mégsem eredményezett monoton, állandósult képet, hiszen a belső tér felsejléssel, illetve elzárásával folyamatosan változó megjelenést kapnak a házak. Morai folyóvízi világot bemutató múzeumuk (2007) pedig a nyersfahéren megjelenő tartószerkezeti vázrendszer alatt szabadon komponált kabusok alkotta fény-árnyék rendszer fekete-fehér modernista víziója.

5. ábra: Öböl XI. Irodaházak, Budapest, Magyarország. Építészek: Promontorio

Budapesti lágymányosi fejlesztések a portugál befektető elképzeléseit szinte már tudományos igényességgel szolgálja ki. A vegyes funkciójú többszögű tömbök párhuzamos sorolása, az inflexiók alkotta öblök términőségi alkalmazása félprivát zónákként, a kiszolgáló funkciók (parkolók, közlekedőfelületek, kontrollált parkrészek) globális tervezése piaci szintű komplex gondolkodásmódot sugall, ahol a szerkeszetiség és funkcionális alapvetés “megtérülés-érzékeny” építészeti döntés. A Promontório nyíltan felvállalja e gazdasági szemléletű alapvetést, mert így érheti el, hogy a valós építészeti karakter meghatározása már ne a befektetői döntés hatáskörébe csússzon, hanem karakterjellegében a “sajátjukként” kezelt vázas-kitöltős tartó- és egyben homlokzatrendszer előtérbe kerülhessen. Ennek hatása pedig jótékony a funkcionális rendet illetően is: az alapszisztema különböző términőségeivel lakó és kereskedelmi funkció mellett iroda és köztér is hasonló tervezői metodussal megoldhatóvá válik. Ahol a “köz”, mint fő kiszolgált szereplője az építészetnek, hatalmas, fedett oszlopcsarnokot kap, igazi aktivitási felületet az ottlakók és a kerület lakosai számára.

3. A hely építészete – kultúrák között

Az elmúlt tíz évben a portugál építészeti kultúra jóval inkább mutatkozott képek, formák, gesztusok, módszerek és szándékok rettentő örvénylésének, mint új formákat szülő eszmék és kritikus koncepciók hordozójának. „Bizonyos értelemben a XX. századi portugál építészet egyik helyzete ismétlődik meg a szemünk láttára, amikor a kritika krónikus gyengesége ajtót tár a sokféle újdonság képzelet szülte keveredése előtt, amit az alulfejlettség nem tűrt el, hanem gyorsan tönkretett. Teljesen nyilvánvaló, hogy az idők megváltoztak, és az a válság, amit a dogmákkal való szakítás keltett, olyan alibiket éltetett, melyek elszegényesítették az építészet nyelvezetének születéséről és egyszerű fejlődéséről szóló vitákat.” – vallja Gonçalo Byrne. Ennek megmutatkozására és az útkeresés konfrontatív ütköztetésére illusztratív példaként szolgálnak a külföldi környezetbe terezett házak, ahol a „hozott” kulturális háttér és a hely „valós” vonatkozásai a modernista alapállású kortárs portugál építészet komplexitásra törekvő művészi attitűdjé mutatkozik meg.

Felhasznált szakirodalom

- Gadanhó P. – Pereira L. T. szerk. (2003) *Influx - arquitectura portuguesa recent - Influx - recent portuguese architecture*. Porto, Civilização Editora.
- Gadanhó P. Pedro – Pereira L. T. szerk. (2004) *Metaflux – duas gerações na arquitectura portuguesa recente – two generations in recent portuguese architecture*. Lisboa, Instituto das Artes – Ministério da Cultura.
- Fernandes F. – Cannatà M. (2001) *Arquitectura portuguesa contemporânea 1991-2001 - Contemporary architecture in Portugal 1991-2001*. Porto, Edições ASA
- Tostões A. (2008) *Arquitectura Portuguesa Contemporanea*. Lisboa, CTT Correios de Portugal
- Valente de Oliveira L. szerk. (2005) *Des-continuidade*. Lisbon, Civilização Editora, pp.18-23.
- Építészirodák honlapjai: www.alvarosizavieira.com, www.byrnearqu.com, www.airesmateus.com,
www.jlccg.pt, www.promontorio.net